

Agenda teritorială a Uniunii Europene 2020

Spre o Europă inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii,
compusă din regiuni diverse

19 mai 2011

 2011.hu

AGENDA TERITORIALĂ A UNIUNII EUROPENE 2020

I.

Coeziunea teritorială reprezintă un obiectiv comun

Pentru o situație mai armonioasă și mai echilibrată a Europei

(1) Noi, miniștrii responsabili de amenajarea teritoriului și de dezvoltarea teritorială, în cooperare cu Comisia Europeană și cu acordul Comitetului Regiunilor, am revizuit Agenda teritorială lansată în 2007 și am căzut de acord asupra noii Agende teritoriale a Uniunii Europene 2020 (AT2020).

(2) AT2020 ia în considerare recente evoluții descrise în documentul actualizat „Situația și perspectivele teritoriului Uniunii Europene”, în cel de-al cincilea Raport al Comisiei privind coeziunea economică, socială și teritorială și în Strategia Europa 2020.

(3) Declarăm că AT2020 reprezintă cadrul nostru de politică orientat către acțiune, în vederea sprijinirii coeziunii teritoriale în Europa în calitate de nou obiectiv al Uniunii Europene, introdus prin Tratatul de la Lisabona (art. 3 TUE). Aceasta stabilește obiective în conformitate cu orizontul temporal al celor mai importante documente politice, până în 2020.

(4) Obiectivul AT2020 este de a furniza orientări strategice pentru dezvoltarea teritorială, promovând integrarea dimensiunii teritoriale în cadrul diferitelor politici la toate nivelurile de guvernare, și de a asigura punerea în aplicare a Strategiei Europa 2020 în conformitate cu principiile coeziunii teritoriale.

(5) Considerăm că obiectivele UE definite în Strategia Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii pot fi îndeplinite doar dacă se ia în considerare dimensiunea teritorială a strategiei, întrucât oportunitățile de dezvoltare variază de la o regiune la alta.

(6) Salutăm propunerea Comisiei Europene, prezentată în cel de-al cincilea Raport privind coeziunea economică, socială și teritorială, referitoare la mai buna integrare a coeziunii teritoriale în politica de coeziune. Politica de coeziune este un cadru esențial prin intermediul căruia UE poate aborda provocările în materie de dezvoltare teritorială și contribui la eliberarea potențialului teritorial la nivel local, regional, național și transnațional. AT2020 nu afectează acordurile viitoare, cum ar fi următoarea perspectivă financiară și următorul pachet legislativ pentru fondurile structurale, dar evidențiază importanța luării în considerare a dimensiunii teritoriale.

(7) În conformitate cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (art. 174 și 175), toate politicile și acțiunile Uniunii ar trebui să contribuie la coeziunea economică, socială și teritorială. Prin urmare, factorii responsabili de conceperea și punerea în aplicare a politicilor sectoriale ar trebui să ia în

considerare principiile și obiectivele Agendei teritoriale. Coerența politicilor UE și naționale este de cea mai mare importanță pentru coeziunea teritorială. Cele mai multe politici au un impact teritorial semnificativ, influențând oportunitățile de dezvoltare ale teritoriilor în diferite moduri. Coordonarea diferitelor politici sectoriale, în vederea optimizării impactului teritorial și maximizării coerenței, poate spori în mod semnificativ succesul acestora și contribui, la toate nivelurile teritoriale, la evitarea efectelor negative cauzate de contradicțiile dintre politici. Un echilibru optim între durabilitate, competitivitate și coeziunea socială poate fi atins printr-o dezvoltare teritorială integrată.

(8) Considerăm că coeziunea teritorială reprezintă un set de principii pentru dezvoltarea teritorială armonioasă, echilibrată, eficientă și durabilă. Aceasta creează oportunități egale pentru cetățeni și întreprinderi, indiferent de locul unde se găsesc, permițându-le să-și exploateze la maximum potențialul teritorial. Coeziunea teritorială consolidează principiul solidarității pentru a promova convergența între economiile teritoriilor mai dezvoltate și mai puțin dezvoltate.

(9) Coeziunea teritorială completează mecanismele de solidaritate printr-o abordare calitativă și garantează faptul că oportunitățile de dezvoltare sunt cel mai bine adaptate la particularitățile unei zone. Regiunile pot necesita sprijin extern, pentru a-și găsi propria cale de dezvoltare durabilă, o atenție specială trebuind acordată regiunilor mai puțin dezvoltate. Interdependențele regionale sunt din ce în ce mai importante, ceea ce reclamă constituirea continuă de rețele, cooperarea și integrarea între diferitele regiuni ale UE la toate nivelurile teritoriale relevante.

(10) Invităm statele, regiunile, orașele (inclusiv orașele mici și mijlocii), alte teritorii și politicile sectoriale de la toate nivelurile relevante să contribuie la prioritățile teritoriale europene comune. Trebuie să îmbunătățim capacitatea lor de a răspunde mai eficient la provocările importante cu care se confruntă Europa, printr-o cooperare mai strânsă. Considerăm că o astfel de cooperare este esențială pentru încurajarea unei creșteri inteligente, durabile și favorabile incluziunii, precum și pentru coeziunea teritorială în UE.

(11) Considerăm că abordarea teritorială în elaborarea politicilor contribuie la coeziunea teritorială. Întemeindu-se pe principiile coordonării orizontale, elaborării politicilor pe baza informațiilor empirice și dezvoltării unor zone funcționale integrate, o astfel de abordare aplică principiul subsidiarității prin intermediul guvernancei pe mai multe niveluri. Aceasta are drept obiectiv eliberarea potențialului teritorial prin strategii de dezvoltare bazate pe cunoașterea locală și regională a necesităților existente și pe avantajele specifice și factorii care contribuie la competitivitatea anumitor zone. Teritoriile își pot utiliza capitalul teritorial pentru a aplica soluții optime pentru dezvoltarea pe termen lung și contribui în acest mod la îndeplinirea obiectivelor Strategiei Europa 2020.

(12) Considerăm că diversitatea teritoriilor reprezintă un potențial de dezvoltare și că identitățile distincte ale comunităților locale și regionale sunt extrem de relevante în această privință. Teritoriile

cu potențiale sau provocări comune pot colabora la găsirea unor soluții comune și își pot utiliza potențialul teritorial prin schimburi de experiență. Teritoriile cu potențiale complementare, adesea învecinate, își pot uni forțele și explora avantajele comparative împreună, creând potențiale de dezvoltare suplimentare.

(13) Suntem convinși că utilizarea incluzivă, durabilă și eficientă a teritoriului și resurselor Europei reprezintă un element-cheie al coeziunii. Mai buna utilizare a teritoriului poate contribui în mod pozitiv la dezvoltarea economiilor, la accesul echitabil la serviciile de interes general, infrastructură și bunuri publice și la gestionarea înțeleaptă a patrimoniului natural și cultural.

II.

Provocările și potențialele dezvoltării teritoriale

Forțele motrice și aspectele lor teritoriale

(14) Pe baza concluziilor principale ale documentului actualizat „Situția și perspectivele teritoriului Uniunii Europene”, atragem atenția asupra principalelor provocări teritoriale. Suntem convinși că este necesară o abordare coordonată pentru a transforma aceste provocări în potențiale de dezvoltare teritorială durabilă și armonioasă.

Expunerea sporită la globalizare: transformările structurale după criza economică globală

(15) Globalizarea din ce în ce mai rapidă și vulnerabilitatea crescândă la șocurile externe au fost resimțite de comunitățile locale și regionale. În anumite cazuri, au fost periclitate chiar prosperitatea, durabilitatea și stabilitatea orașelor și regiunilor. Efectele au fost și mai vizibile în cursul recente crize financiare și economice. Deoarece efectele pe termen lung ale crizei asupra oportunităților de dezvoltare variază la nivel teritorial, momentul redresării și paleta de răspunsuri politice posibile sunt diferite de la o regiune la alta. Cu toate acestea, criza oferă o oportunitate de tranziție către structuri economice mai durabile și mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, dacă se iau măsurile adecvate.

(16) Globalizarea poate produce efecte teritoriale importante la nivelul UE, național, regional și local. Regiunile metropolitane și alte regiuni urbane, punctele de trecere internaționale și globale reprezintă avantaje pentru dezvoltarea întregului teritoriu european, cu condiția ca alte regiuni să beneficieze de dinamismul lor și să fie conectate prin rețele. Resursele locale și caracteristicile teritoriale au o importanță crescândă pentru regiuni, pentru ca acestea să poată face față șocurilor externe și să se redreseze în urma acestora.

Provocările integrării europene și interdependența crescândă a regiunilor

(17) Aprofundarea și extinderea integrării europene sunt afectate de factori interni, cum ar fi regiunile separate de frontiere administrative, și de diferențe în materie de disciplină și angajament fiscal între statele membre. Schimbările dintr-o parte a Europei pot avea efecte în alte părți ale continentului, din cauza interdependențelor în creștere dintre regiuni. Provocarea reprezentată de diviziunea dintre centru și periferie este încă prezentă, chiar și la scară națională. Coeziunea la granițele externe este crucială, întrucât disparitățile și diferențele dintre sistemele juridice, sociale și politice au consecințe importante, în special asupra migrației și comerțului. Interdependența crescândă a regiunilor face necesară o mai bună conectivitate la nivel global, european și național. Barierele în calea integrării la nivel local și regional pot avea drept efect subutilizarea resurselor umane, culturale, economice și ecologice ale regiunilor frontaliere și pot accentua poziția lor periferică și excluziunea socială.

Provocări demografice și sociale diverse din punct de vedere teritorial, segregarea grupurilor vulnerabile

(18) Europa se confruntă cu provocări demografice tot mai mari, diferențiate din punct de vedere teritorial. Îmbătrânirea populației și depopularea vor genera schimbări în multe regiuni, inclusiv în regiuni rurale și periferice, și vor avea un impact puternic asupra coeziunii sociale și teritoriale, furnizării serviciilor publice, pieței forței de muncă și locuințelor. Alte regiuni au populații în creștere și se confruntă cu presiuni diferite. Migrația intraeuropeană semnificativă în urma extinderii UE și imigrația provenită în principal din țările terțe mai puțin dezvoltate constituie provocări și oportunități specifice, mai ales în zonele urbane.

(19) Excluziunea din circuitul socioeconomic are în mod cert un pronunțat caracter teritorial. Riscul excluziunii este mai ridicat în zone cu un grad redus de accesibilitate, performanță economică slabă, lipsite de oportunități sociale sau cu alte circumstanțe teritoriale specifice. Grupurile vulnerabile și minoritățile etnice sunt adesea concentrate în anumite zone urbane și rurale, ceea ce le îngreunează integrarea. În cazurile în care aceste teritorii fac parte din unități administrative mai mari, această problemă poate fi ocultată de statisticile oficiale.

Schimbările climatice și riscurile legate de mediu: efecte diverse din punct de vedere geografic

(20) Efectele schimbărilor climatice variază considerabil pe teritoriul Europei între regiunile geografice, înregistrându-se diferite tipuri de impact și diferite grade de vulnerabilitate. Riscul sporit de creștere a nivelului mării, secetă, deșertificare, inundații și alte pericole naturale reclamă răspunsuri diferite din punct de vedere teritorial. Regiunile au diferite posibilități de includere a adaptării și atenuării în strategiile lor, reducând emisiile de gaze cu efect de seră și adaptându-și

sistemele socioeconomice la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Schimbările climatice pot conduce și la noi oportunități de dezvoltare, ca de exemplu în cadrul agriculturii, al economiei verzi și al producției de energie regenerabilă. Provocările reprezentate de schimbările climatice atrag atenția asupra coordonării teritoriale a politicilor, în special în domeniul climei, energiei, gestionării apei, agriculturii, locuințelor, turismului și transportului.

(21) Calitatea aerului, solului și apei diferă în Europa, iar poluarea atmosferică și sonoră cauzează probleme de sănătate serioase. În anumite cazuri este corelată cu inegalitatea socială. Disparitățile în ceea ce privește accesul la aer, apă și sol curate nu apar doar între țări și regiuni, ci și între zonele urbane și rurale, precum și în interiorul orașelor.

Provocările energetice se situează în prim-plan și amenință competitivitatea regională

(22) Anumite regiuni europene se confruntă cu provocări legate de securitatea aprovizionării cu energie, întrucât depind în mare măsură de importurile de combustibili fosili sau sunt specializate în activități cu consum intensiv de energie. Importurile semnificative din țările terțe vulnerabile la instabilitate economică sau politică sporesc problemele legate de securitatea energetică. Prețurile energiei și emisiile în creștere atrag atenția asupra necesității unor soluții durabile în materie de energie, cum ar fi valorificarea potențialului resurselor de energie regenerabilă sau tranziția către activități economice mai ecologice, cu emisii scăzute de carbon. Infrastructura energetică insuficientă și dependențele create de rețelele existente impun diversificarea producției și aprovizionării cu energie, precum și dezvoltarea pieței de energie și integrarea acesteia. Anumite teritorii, cum ar fi insulele și zonele îndepărtate și slab populate, pot fi mai expuse penuriei de energie și prețurilor în creștere, în timp ce extinderea zonelor urbane contribuie la un consum energetic ridicat, nesustenabil.

Pierderea biodiversității; patrimoniul natural, peisagistic și cultural vulnerabil

(23) Patrimoniul natural și cultural sunt parte a capitalului și a identității teritoriale. Valorile ecologice, calitatea mediului și avantajele culturale sunt cruciale pentru bunăstare și pentru perspectivele economice, oferind oportunități unice de dezvoltare. Exploatarea excesivă a acestor resurse, pentru a satisface cererea în creștere, precum și riscurile industriale pot cauza daune serioase și periclita dezvoltarea teritorială. Urbanizarea, intensificarea agriculturii și pescuitului, transportul și alte tipuri de dezvoltare a infrastructurii pot cauza probleme de mediu serioase, în special în cazurile în care au loc într-un mod necoordonat din punct de vedere teritorial. Exploatarea sporită și necoordonată a spațiului maritim și a resurselor marine pot avea consecințe asupra dezvoltării teritoriale durabile. Modificările în utilizarea terenurilor și a mărilor, urbanizarea și turismul de masă amenință resursele culturale și peisajele și pot conduce la fragmentarea habitatelor naturale și a coridoarelor ecologice. În mediile istorice și culturale, precum și în zonele în

care se realizează noi proiecte de dezvoltare sau construcții, atenția acordată caracterului local poate îmbunătăți coerența și calitatea mediului construit.

III.

Priorități teritoriale pentru dezvoltarea Uniunii Europene

(24) Considerăm că provocările la adresa dezvoltării teritoriale necesită o atenție comună și, acolo unde este cazul, eforturi comune pentru a le înfrunța și a utiliza potențialele teritoriale. Prin urmare, definim șase priorități teritoriale pentru UE, care pot contribui la punerea în aplicare cu succes a Strategiei Europa 2020.

1. Promovarea dezvoltării teritoriale policentrice și echilibrate

(25) Considerăm că dezvoltarea teritorială policentrică și echilibrată a UE reprezintă un element esențial pentru realizarea coeziunii teritoriale. Atunci când cele mai dezvoltate orașe și regiuni din Europa cooperează ca părți ale unui model policentric, ele generează valoare adăugată și acționează ca centre, contribuind la dezvoltarea regiunilor mai extinse din care fac parte. Politicile de dezvoltare urbană au, de asemenea, un rol semnificativ de jucat în această privință. Politica de dezvoltare teritorială policentrică ar trebui să sprijine competitivitatea teritoriului UE și în afara zonei centrale reprezentate de „Pentagonul european”. Încurajăm orașele să formeze rețele într-un mod inovator, care să le poată permite să își îmbunătățească performanța în cadrul concurenței europene și globale și să promoveze prosperitatea economică în direcția dezvoltării durabile.

(26) În același timp, urmărim o dezvoltare policentrică la nivel macroregional, transnațional și, de asemenea, la nivel național și regional în cazurile relevante. Acolo unde este posibil, este important să se evite polarizarea între capitale, zonele metropolitane și orașele de dimensiuni medii la scară națională. Orașele mici și medii pot juca un rol crucial la nivel regional. Eforturile de politică ar trebui să contribuie la reducerea polarizării teritoriale puternice a performanței economice, evitând marile disparități regionale de pe teritoriul european, prin abordarea blocajelor din calea creșterii, în conformitate cu Strategia Europa 2020.

2. Încurajarea dezvoltării integrate în orașe, regiuni rurale și specifice

(27) Declarăm că obiectivele și preocupările identificate de miniștrii responsabili de dezvoltarea urbană în Carta de la Leipzig pentru orașe europene durabile și în declarațiile de la Marsilia și de la Toledo privind dezvoltarea urbană ar trebui luate în considerare în procesul de elaborare a politicilor la toate nivelurile. Sprijinim toate eforturile care contribuie la transformarea orașelor în motoare de dezvoltare inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii și în locuri atractive pentru locuit, muncă, turism și investiții. Prin urmare, recomandăm aplicarea unei abordări integrate și pe mai multe

niveluri în dezvoltarea urbană și politicile de regenerare. Cooperarea și stabilirea de rețele între orașe ar putea contribui la dezvoltarea inteligentă a regiunilor-orașe de diferite mărimi pe termen lung. Orașele ar trebui să privească, acolo unde este cazul, dincolo de granițele administrative și să se concentreze pe regiuni funcționale, inclusiv pe zonele lor periurbane.

(28) Dezvoltarea unei mari diversități de zone rurale ar trebui să țină seama de caracteristicile lor unice. Teritoriile rurale, periferice și slab populate au probabil nevoie să își îmbunătățească accesibilitatea, să cultive spiritul întreprinzător și să construiască capacități locale puternice. Anumite zone rurale tind să fie teritorii vulnerabile bogate în valori culturale și naturale. Sprijinim protecția și utilizarea durabilă a acestui capital teritorial, funcțiile ecologice și serviciile pe care le furnizează. O atenție specială trebuie acordată zonelor periferice rurale și slab populate cu grad redus de dezvoltare, în care grupurile sociale defavorizate suferă adesea de segregare. Teritoriile care se confruntă cu o depopulare severă ar trebui să găsească soluții pe termen lung pentru a-și menține activitatea economică prin îmbunătățirea creării de locuri de muncă, condiții de viață atractive și servicii publice pentru locuitori și întreprinderi. În zonele rurale în care agricultura și silvicultura reprezintă încă forme importante de utilizare a terenurilor, modernizarea sectorului primar prin investiții eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor în sectoare noi și alternative și conservarea terenurilor arabile de calitate înaltă și a funcțiilor ecologice sunt esențiale.

(29) Recunoaștem legăturile diverse pe care teritoriile urbane și rurale din întreaga Europă le pot avea unele cu altele, de la regiuni periurbane la regiuni rurale periferice. Interdependența dintre zonele urbane și cele rurale ar trebui recunoscută printr-o guvernare integrată și o planificare bazată pe un amplu parteneriat. Salutăm strategiile bazate pe un anumit teritoriu, dezvoltate la nivel local pentru a aborda condițiile locale. În zonele rurale, orașele mici și mijlocii joacă un rol crucial; prin urmare este important să se îmbunătățească accesibilitatea centrelor urbane din teritoriile rurale aferente, pentru a asigura disponibilitatea necesară a oportunităților de angajare și a serviciilor de interes general. Regiunile metropolitane ar trebui să fie conștiente de faptul că sunt responsabile pentru dezvoltarea împrejurimilor lor mai largi.

(30) Reamintim că înzestrarea geografică specifică are o influență semnificativă asupra oportunităților de dezvoltare ale multor regiuni și state membre. Acest lucru este recunoscut și în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (art. 174). Zonele de coastă, insulele, inclusiv statele insulare, zonele montane, câmpiile, văile râurilor și bazinele lacurilor și alte tipuri de teritorii au caracteristici speciale – adesea transfrontaliere – sau suferă de handicapuri naturale sau demografice severe și permanente, cum ar fi o densitate scăzută a populației, care le influențează potențialele de dezvoltare. Regiunile ultraperiferice (art. 349) sunt supuse unor constrângeri specifice și permanente, îndeosebi din cauza distanței lor față de continent și contextului internațional specific. Aceste potențiale specifice pot fi eliberate și problemele pot fi soluționate în comun de actori din diferite state sau regiuni într-un mod integrat.

3. Integrarea teritorială în regiunile funcționale transfrontaliere și transnaționale

(31) Considerăm că integrarea teritoriilor prin cooperare teritorială poate constitui un factor important de promovare a competitivității globale. În acest mod poate fi mai bine utilizat potențialul oferit de patrimoniul natural, peisagistic și cultural valoros, rețelele urbane și piețele forței de muncă divizate de frontiere. În acest sens, se va acorda atenție zonelor de la granițele externe ale UE. Integrarea și cooperarea teritoriale pot crea o masă critică pentru dezvoltare, reducând fragmentarea economică, socială și ecologică și creând încredere reciprocă și capital social. Regiunile funcționale transfrontaliere și transnaționale pot necesita o coordonare politică adecvată între diferite țări.

(32) Sprijinim integrarea transnațională și transfrontalieră a regiunilor care trece dincolo de proiectele de cooperare și se concentrează pe progrese și rezultate cu o reală relevanță transfrontalieră și transnațională. Cooperarea teritorială europeană trebuie integrată mai bine în strategiile de dezvoltare naționale, regionale și locale.

4. Asigurarea competitivității globale a regiunilor pe baza economiilor locale puternice

(33) Reamintim că competitivitatea economică poate fi sporită prin dezvoltarea unor sectoare economice integrate la nivel global și a unor economii locale puternice. Un rol-cheie în acest sens îl pot juca utilizarea capitalului social și a atuurilor teritoriale, precum și dezvoltarea unor strategii de inovare și de specializare inteligentă, printr-o abordare teritorială. Componenta globală și cea locală sunt interdependente și se sprijină reciproc, motiv pentru care ar trebui dezvoltate în paralel. Este esențial să se consolideze cercetarea, capitalul uman, capacitatea de inovare și să se transpună ideile pe piață.

(34) Mai mult, integrarea patrimoniului, caracteristicilor și tradițiilor locale în economia globală este importantă pentru consolidarea răspunsurilor locale și pentru reducerea vulnerabilității la forțele externe. Îmbunătățirea economiilor locale prin dezvoltarea de produse și piețe locale, mediile de afaceri, oferta de formare orientată către nivelul local, autoaprovizionarea parțială și crearea unor comunități locale puternice și bazate pe coeziune pot constitui instrumente eficiente. Este important să se mențină și să se îmbunătățească capacitatea de inovare a tuturor regiunilor. Diversificarea economiei locale poate reduce vulnerabilitatea.

5. Îmbunătățirea conexiunilor teritoriale pentru indivizi, comunități și întreprinderi

(35) Considerăm că accesul echitabil și ieftin la serviciile de interes general, la informație, la cunoaștere și la mobilitate este esențial pentru coeziunea teritorială. Furnizarea de servicii și reducerea obstacolelor legate de infrastructură pot îmbunătăți competitivitatea și dezvoltarea teritorială durabilă și armonioasă a Uniunii Europene. Printre altele, este important să se asigure

accesul la transportul rutier, feroviar, aerian și pe apă, precum și la alte infrastructuri cum ar fi banda largă și rețelele transeuropene de energie. Sprijinim producția și utilizarea descentralizată, eficientă, sigură și ecologică a energiei regenerabile și cu emisii reduse de carbon.

(36) Sprijinim soluțiile eficiente de transport intermodal, în special în orașele-regiuni, conexiunile între transportul maritim și cel terestru și legăturile eficiente între aeroporturi și căile ferate. Importanța crescândă a conexiunilor globale impune necesitatea unui trafic intercontinental echilibrat, care să includă utilizarea în mai mare măsură a legăturilor terestre cu Asia. Dezvoltarea în continuarea a rețelelor transeuropene (TEN-T) care fac legătura între principalele centre europene, cum ar fi capitalele, regiunile metropolitane și nodurile TEN, și îmbunătățirea conexiunilor dintre sistemele primare și cele secundare ar trebui să constituie componente esențiale ale rețelei integrate. Dezvoltarea rețelelor secundare este importantă, îndeosebi la nivel regional și local. Încurajăm accesibilitatea centrelor urbane în periferii, acolo unde combinația de dezavantaje sociale și economice poate conduce la segregarea grupurilor vulnerabile. Acolo unde este cazul, trebuie dezvoltate conexiunile de transport peste barierele teritoriale, cum ar fi conexiunile cu insulele și teritoriile de peste mări.

6. Gestionarea și conectarea valorilor ecologice, peisagistice și culturale ale regiunilor

(37) Subliniem faptul că buna funcționare a sistemelor ecologice, ca și protecția și îmbunătățirea patrimoniului cultural și natural reprezintă condiții importante pentru dezvoltarea durabilă pe termen lung. Suntem cu toții responsabili pentru a garanta buna funcționare, protecția și îmbunătățirea acestora. Gestionarea comună a riscurilor este deosebit de importantă, având în vedere diferitele caracteristici geografice. Sprijinim integrarea sistemelor ecologice și a zonelor protejate pentru valorile lor naturale în rețelele de infrastructuri ecologice de la toate nivelurile.

(38) Valoarea ridicată a peisajelor urbane și rurale europene trebuie protejată și sporită din punct de vedere calitativ. Zonele bogate în peisaje naturale și culturale ar putea necesita o atenție specială pentru a-și valorifica la maximum aceste atuuri. Crearea de locuri de muncă ecologice și consolidarea funcțiilor recreative pot veni în completarea conservării. Gestionarea locală, regională și transregională a patrimoniului cultural și natural este de o importanță crucială. Sprijinim protecția, reabilitarea și utilizarea patrimoniului printr-o abordare teritorială. Este importantă, de asemenea, consolidarea identității regionale și locale prin sensibilizarea și responsabilizarea sporite ale comunităților locale și regionale în ceea ce privește mediul, peisajele, cultura și alte valori unice de care dispun.

IV.

Transpunerea coeziunii teritoriale a UE în realitate

Guvernanța și mecanismele de aplicare

(39) Considerăm că Tratatul de la Lisabona are implicații importante pentru viitorul politicii de dezvoltare teritorială în Europa. Statele membre și instituțiile UE au competențe partajate în ce privește contribuția la coeziunea teritorială și, prin urmare, au un rol comun în punerea în aplicare a AT2020.

(40) Suntem conștienți de faptul că întărirea coeziunii teritoriale reclamă coordonarea eficientă a diferiților actori, politici și mecanisme de planificare, precum și crearea și împărtășirea de cunoștințe cu privire la teritoriu. Instrumentele și competențele de punere în aplicare se află în mâinile instituțiilor UE, ale statelor membre, ale autorităților regionale și locale și ale actorilor privați. Sunt necesare formule de guvernanță pe mai multe niveluri pentru a gestiona diferitele teritorii funcționale și pentru a asigura contribuția echilibrată și coordonată a actorilor locali, regionali, naționali și europeni, cu respectarea principiului subsidiarității. Aceasta reclamă o coordonare verticală și orizontală între organele de decizie de la diferite niveluri și politici sectoriale menite să asigure coerența și sinergia.

Coordonarea teritorială a politicilor

(41) Suntem convinși că recunoașterea dimensiunii teritoriale și coordonarea politicilor sectoriale europene și naționale reprezintă principii importante pentru promovarea coeziunii teritoriale. Majoritatea politicilor de la fiecare nivel teritorial pot deveni mult mai eficiente și pot genera sinergii cu alte politici dacă iau în considerare dimensiunea teritorială și impactul la nivelul teritoriului.

(42) Luarea în considerare a impactului teritorial în cursul elaborării politicilor poate contribui la evitarea creării de bariere în calea punerii în aplicare și de efecte secundare nedorite asupra altor domenii politice și asupra teritoriilor. Politicile trebuie să țină seama de diferențele teritoriale, adaptându-și intervențiile la fiecare tip de teritoriu în parte și utilizând abordări teritoriale în cursul planificării. Aceasta va îmbunătăți utilizarea capitalului teritorial.

(43) Interacțiunea eficientă a politicilor sectoriale poate fi sprijinită prin coordonarea acestora la fiecare nivel teritorial. Coordonarea teritorială ar trebui susținută prin instrumente cum ar fi evaluarea impactului teritorial, coordonarea mecanismelor de planificare și monitorizarea aspectelor relevante din punct de vedere teritorial. Subliniem faptul că politicile UE pot contribui la punerea în aplicare a priorităților teritoriale ale UE în diferite măsuri și modalități, după cum demonstrează exemplele incluse în documentul actualizat „Situația și perspectivele teritoriului UE”.

Mecanismele de punere în aplicare a coeziunii teritoriale

(44) Solicităm adoptarea unei abordări mai strategice pentru consolidarea coeziunii teritoriale. Conceperea și punerea în aplicare a unei dezvoltări locale și regionale integrate constituie aspecte importante. Dimensiunea teritorială ar putea fi mai bine reflectată, iar diferențele poziții de plecare și particularitățile naționale, regionale și locale ar trebui recunoscute în procesul de punere în aplicare și de monitorizare a Strategiei Europa 2020.

(45) Considerăm că politica de coeziune și politica de dezvoltare rurală – prin caracterul lor integrator și, într-o anumită măsură, intersectorial – constituie instrumente-cheie pentru încurajarea dezvoltării teritoriale echilibrate a Uniunii Europene.

(46) Sprijinim aprofundarea dimensiunii teritoriale a politicii de coeziune, acolo unde este cazul: consolidarea mecanismelor care pot asigura coordonarea teritorială a intervențiilor din cadrul acestei politici; îmbunătățirea dimensiunii teritoriale în toate etapele activităților de programare strategică, de evaluare și de monitorizare; asigurarea posibilității de a desfășura programe și proiecte teritoriale integrate; integrarea diferitelor fonduri în strategiile regionale.

(47) Încurajăm ajustarea strategiilor și a programelor pentru a reflecta în mod adecvat particularitățile diferitelor teritorii. Viitoarele documente și programe politice strategice trebuie să includă considerații teritoriale, ținând seama de prioritățile AT2020. Sprijinim elaborarea de abordări experimentale pentru dezvoltarea locală integrată în diferite contexte teritoriale. Dacă este cazul, actorii regionali și locali trebuie implicați în procesul de programare.

1. Consolidarea coeziunii teritoriale la nivelul UE

(48) Solicităm instituțiilor UE ca, atunci când participă la conceperea și implementarea politicilor UE, să țină seama de principiile AT2020 și să le difuzeze către părțile interesate și rețelele lor.

(49) Subliniem că trebuie să se realizeze, la nivelul UE, o monitorizare și o evaluare îmbunătățite ale dezvoltării teritoriale și ale rezultatelor eforturilor depuse în vederea coeziunii teritoriale, garantându-se în același timp că nu crește sarcina administrativă impusă statelor membre. Practicile și cerințele existente ale UE în materie de evaluare și monitorizare, inclusiv cele referitoare la fondurile structurale și de coeziune și la punerea în aplicare a Strategiei Europa 2020, ar trebui să includă considerații teritoriale pertinente.

(50) Ar trebui să se continue elaborarea evaluărilor integrate ale impactului pentru toate politicile și programele importante ale UE, pe baza datelor furnizate de părțile interesate. În vederea consolidării dimensiunii teritoriale a evaluărilor de impact efectuate de Comisia Europeană înainte

de prezentarea oricărei inițiative legislative, solicităm Comisiei Europene să țină seama de aspectele teritoriale în aceste evaluări de impact și invităm Comitetul Regiunilor să transmită contribuțiile autorităților locale și regionale.

(51) Subliniem că, în procesul de elaborare a politicilor la nivelul UE, este nevoie de un puternic sprijin metodologic și de o bază de cunoștințe teritoriale cuprinzătoare. În acest sens, diverse organisme pot aduce contribuții valoroase. Propunem ca programul ESPON să ia în considerare, în activitățile sale de cercetare, prioritățile și provocările AT2020. În afară de aceasta, atenția sporită acordată coeziunii teritoriale și dorința de a contribui la Strategia Europa 2020 vor face necesare cunoștințe suplimentare și acordarea de sprijin metodologic părților interesate. Statutul, rolul și rezultatele actuale ale programului ESPON ar trebui adaptate la perioada viitoare, în acord cu Comisia Europeană, pentru a servi mai bine la elaborarea politicilor europene legate de dezvoltarea și coeziunea teritorială.

2. Contribuțiile la coeziunea teritorială la nivel transfrontalier, transnațional și interregional

(52) Recunoaștem că acțiunile desfășurate la nivel transfrontalier, transnațional și interregional joacă un rol central în punerea în aplicare a priorităților teritoriale ale AT2020. Cooperarea teritorială europeană a scos la iveală o mobilizare considerabilă a potențialului orașelor și regiunilor implicate. Cu toate acestea, mai este loc de îmbunătățiri, în special pentru a se garanta că operațiunile contribuie la integrarea teritorială veritabilă, promovând extinderea durabilă a piețelor pentru lucrători, consumatori și IMM-uri și accesul mai eficient la serviciile publice și private. În acest sens, subliniem importanța programării teritoriale flexibile, care să permită activităților de cooperare cu extindere teritorială diferită să fie suficient de flexibile pentru a aborda particularitățile regionale.

(53) Recomandăm ca inițiativele de cooperare teritorială să se orienteze către obiectivele pe termen lung ale coeziunii teritoriale, bazându-se pe experiența fostei componente B a inițiativei comunitare INTERREG și pe programele transnaționale actuale. Strategiile macroregionale integrate – cum sunt cele inițiate în prezent în regiunile Mării Baltice și Dunării – ar putea avea și ele o contribuție în acest sens. Așadar, recomandăm ca această abordare să fie încurajată în continuare, pe baza evaluărilor rezultatelor obținute de strategiile macroregionale europene aflate în curs de implementare.

(54) Subliniem valoarea adăugată specifică a instrumentelor europene care promovează schimbul de bune practici, proiectele inovatoare și transferul de cunoștințe între organizațiile participante, cum ar fi rețelele și programele interregionale (INTERREG IVC, INTERACT, URBACT), și ne exprimăm sprijinul față de acestea.

(55) Activitățile maritime sunt esențiale pentru coeziunea teritorială în Europa. Activitățile economice cum ar fi producția de energie și transportul se dezvoltă rapid în mediile marine ale Europei. Este necesar să se rezolve conflictele dintre utilizatori și să se echilibreze diversele interese prin cooperarea în domeniul amenajării spațiului maritim. Directiva privind strategia pentru mediu

marin și politica maritimă integrată a UE solicită statelor membre să desfășoare acțiuni coordonate în domeniul amenajării spațiului maritim. Această amenajare ar trebui integrată în sistemele existente de amenajare a teritoriului, pentru a permite dezvoltarea armonioasă și durabilă a unui continuum pământ-mare.

(56) Pe baza experiențelor recente, atunci când este cazul, ar trebui să se profite la maximum de noile oportunități oferite de instrumentul juridic al Grupării europene de cooperare teritorială (GECT). De asemenea, ar trebui explorate posibilitățile de coordonare voluntară a activităților de planificare de la frontiere, în cadrul unei GECT, în situațiile în care aceasta prezintă o valoare adăugată.

(57) Salutăm toate inițiativele venite din partea autorităților publice de la diferite niveluri, care contribuie la dezvoltarea unor strategii teritoriale transfrontaliere pe termen lung, și solicităm Comisiei Europene să ofere sprijin în acest sens, atunci când este necesar.

3. Consolidarea contribuției statelor membre la coeziunea teritorială

(58) Reamintim că, în context național, principala sarcină a autorităților naționale, regionale și locale este de a defini conceptele, obiectivele și instrumentele specifice pentru consolidarea dezvoltării teritoriale, pe baza principiului subsidiarității și a abordării teritoriale, în conformitate cu abordarea și acțiunile de la nivelul UE. Este la latitudinea autorităților din statele membre să-și stabilească propriile strategii și să determine măsurile pertinente pe care intenționează să le aplice, acestea depinzând de caracteristicile lor geografice, de cultura politică și de sistemul juridic și administrativ.

(59) Încurajăm statele membre să integreze principiile coeziunii teritoriale în politicile lor naționale sectoriale și de dezvoltare integrată, precum și în mecanismele de amenajare teritorială. Autoritățile responsabile de politica de dezvoltare teritorială la nivel național, regional și local ar trebui să contribuie, prin propriile planuri de acțiune, la consolidarea coeziunii teritoriale așa cum se cuvine.

(60) Examinarea impactului teritorial și coordonarea teritorială a politicilor sunt deosebit de importante la nivel național și regional. Această coordonare ar trebui susținută prin practici de monitorizare și de evaluare ale aspectelor relevante pentru nivelul teritorial, consolidând în continuare contribuția analizei teritoriale la evaluările de impact. Aceste aspecte teritoriale ar putea fi incluse în rapoartele naționale și europene periodice și în evaluările legate de politica de coeziune și de Strategia Europa 2020, evitându-se birocrăția inutilă.

(61) Încurajăm regiunile și orașele să elaboreze și să adopte strategii integrate și planuri de amenajare a teritoriului, după caz, pentru a spori eficiența tuturor intervențiilor într-un anumit teritoriu. În afară de mecanismele de coordonare și de planificare, esențiale în acest sens sunt sensibilizarea și furnizarea de informații teritoriale și de sprijin metodologic. Salutăm elaborarea

Cadrului european de referință pentru orașe durabile, ca instrument deschis și flexibil menit să ajute orașele să se dezvolte în mod mai durabil și mai incluziv.

(62) Încurajăm statele membre să consolideze datele regionale și urbane relevante pentru dezvoltarea și coeziunea teritorială, care pot fi furnizate Comisiei Europene și prelucrate în bazele de date europene, cu informații solide și comparabile din punct de vedere metodologic. Îndemnăm Comisia Europeană să sporească publicarea de date europene regionale și urbane care prezintă relevanță pentru dezvoltarea și coeziunea teritorială. Acest demers ar îmbunătăți lucrările instituțiilor naționale și europene.

Orientări pentru acțiuni viitoare

(63) Considerăm că următoarele acțiuni sunt importante și solicităm punerea lor în aplicare în viitorul apropiat, în vederea includerii priorităților teritoriale ale AT2020 în dezbaterile politice și în procesele decizionale de la nivel european și din statele membre.

(64) Solicităm viitoarelor președinții și instituțiilor UE să sprijine punerea în aplicare a AT2020 prin instrumente și acțiuni adecvate. În acest scop, ar trebui organizate reuniuni periodice cu reprezentanții acestor instituții.

(65) Solicităm președințiilor viitoare ale UE să continue coordonarea Rețelei de puncte de contact pentru coeziunea teritorială, care joacă un rol important în întărirea cooperării dintre statele membre în domeniul coeziunii teritoriale. De asemenea, ar trebui sporită cooperarea cu instituțiile europene, precum și cu alte părți interesate, inclusiv organizații interguvernamentale.

(66) Considerăm că, în vederea punerii în aplicare efective a AT2020, avem nevoie de un cadru pentru acțiuni concrete și pentru rezultatele tangibile așteptate. Solicităm viitoarelor președinții ca, în strânsă cooperare cu Comisia Europeană, să identifice metoda și acțiunile necesare pentru punerea în aplicare a AT2020, pornind de la evaluarea efectuată de Președinția suedeză.

(67) Ne angajăm să diseminăm și să promovăm AT2020 în statele noastre, în rândul părților interesate. Solicităm Președinției poloneze și Comisiei Europene să sprijine difuzarea la nivel european a documentului. Președințiile viitoare ar trebui să elaboreze și să coordoneze o strategie de comunicare în vederea implementării cu succes a AT2020.

(68) Sprijinim împărtășirea celor mai bune practici și elaborarea unor metodologii comune în vederea stimulării coeziunii teritoriale. Salutăm conferințele anuale pe tema Agendei teritoriale, inițiate de Președinția belgiană, și invităm președințiile viitoare să organizeze această conferință periodic.

(69) Solicităm Comisiei Europene să realizeze o prezentare generală a indicatorilor teritoriali disponibili și a celor care lipsesc și să formuleze recomandări de îmbunătățire, în special din perspectiva chestiunilor legate de coeziunea teritorială.

(70) Suntem de acord să îmbunătățim monitorizarea tendințelor teritoriale și solicităm Comisiei Europene, programului ESPON, statelor membre și altor instituții, cum ar fi Agenția Europeană de Mediu – în ceea ce privește chestiunile de mediu – să contribuie la realizarea acestui obiectiv.

(71) Solicităm președinților letonă (2015) și luxemburgheză (2015) să evalueze AT2020 și să decidă dacă aceasta ar trebui revizuită, luând în considerare modul în care funcționează în practică. Solicităm președinților olandeză (2016) și slovacă (2016) să conducă revizuirea acesteia, dacă va fi necesară.
